

ఎద్దు

గుంటక లిడిసి పాలేరోల్లు పలుగు లూడగొట్టుకొని బారెడు దొత్తెలు పగ్గాలు సుట్టుకుంట్రాండ్రు.

పదెడ్లు మెడ లిరుసుకొని గెట్లపొంట పసక (పచ్చిక) మేసుకొంట సెలుక దాటి బీదైకు పొయినయ్.

అదివరకే బీదై రెండెడ్లు మేత్తన్నయ్....గ రెండెడ్లల్ల ఓటి కలుమతోకది. ఇంకోటి కయిలిది. గ రెండెడ్లు ఓదెలుయి. గీ పదెడ్లు యాదగిరియి.

యాదగిరి పొట్టికొమ్ములది పుట్ట సిమ్మి పెడీపెడీన లెంకలేసింది.

ఓదెలు కలుమతోకెద్దు రేషానికచ్చి గుపిక్కున పొట్టికొమ్ములదాన్ని తాకింది. తొమ్మిదెడ్లు పొట్టికొమ్ముల దానికి మజ్జెతు పొయినయ్. కలుమతోకది పదెడ్లను గెదుముకుంట పొడిసింది. పదెడ్లు తోకలు మిడకొట్టి పారిపోయినయ్.

కండ్లు పులపొడుసుకుంట గెట్టుపొంట సింగులు సంకల బెట్టుకోనత్తన్న యాదగిరికి తల కొట్టేసినంత పనైంది. వేలకు వేలు పెట్టి కొన్న పదెడ్లు! పల్లిపిండి, ఉలువ పప్పు బత్తాలకు బత్తాలు బుక్కిన ఎడ్లు ఖదర్ తీసేసి ఉరుకుతన్నయ్. యాదగిరి మామూలు మనిషన్నకాడు. ఆ ఊరికి సర్పంచ్...ఇగట్లచ్చింది కోపం....

“ఈటిని మాదుగుల్ దిన-పొద్దాల కోతకియ్యాలె - పదెడ్లు ఒక్కెద్దుమీద పారురుకు తన్నయ్...” పండ్లు పటపట గొరికి మీదికే అన్నడు యాదగిరి.

కలుమతోక కోడె యాదగిరి తెల్లబట్టలు చూసి బెదరింది. బుస్సు బుస్సున యాదగిరిమీది కురికచ్చింది.

“డిర్యో! నిన్ను మాదుగుల్ దిన....” యాదగిరి బండందుకున్నడు.

కలుమ తోకది ఖాతరు చెయ్యలే....యాదగిరి మీద పడనేపడ్డది. సలువసేసిన ధోతంతా సింపింది. తొలి సినుకు పడి భూమి మెత్తగున్నది. కనుక యాదగిరికి దెబ్బలేం తగులలే-గంతట్లకే ఓదెలు ఉరికచ్చి ఎద్దును గద్దరాంచి దూరంగా గొట్టిండు.

యాదగిరి అంగడంగడై లేసిండు...

అన్నిటికి మించి పాలేరోల్లు కిసకిస నవ్విండ్రు.

“ఓదిగ కండ్లు నెత్తికెక్కినయ్ బే....లంజకొడుక....” యాదగిరి తిట్టిండు.

“వసురం - బుద్ధి గానెం సెప్పినమా బాంచెన్....” ఓదెలు బతిలాడిండు.

యాదగిరి యాపచెట్టు కింద కుర్చిల కూకున్నడు....అరుగుమీద కాయిదాలు ముంగటేసుకొని కారోబారు కూకుండి ఘర్పట్టి అసూలు సేత్తండు. యాదగిరి కెందుకో కలుమతోక కోడె కండ్లల్ల కన్నుత్తంది....పారి ఉరుకుతున్న పదెడ్లు సుత కండ్లల్లనే కన్నుత్తన్నయ్.

కయిలు ముచ్చు బెట్టిన ఊపురం - తాటిమొదల్లోలె కాల్లు - గుమ్మాలె నడుం - గుండుకొమ్ములు - సురుకు సూపులు - బొల్లితోక నిలివెడెత్తు ఎడ్లు కలుమతోక కోడె.

“నూరారయితేంది. ఆరు నూరయితేంది - కలుమతోక కోడెను కొననే కొనాలె బంచత్” అనుకున్నడు యాదగిరి.

“ఇగో ఓదెలు నాలుగేండ్ల నుంచి ఘర్ పట్టి బాకున్నవ్....” కారోబారు.

“ఏందయ్యో గాయింత గతికి లేదనుకున్నవ - కొత్తల్ లేవనుకున్నవ - సడ్డమాలి కట్టలేదుగని” ఓదెలు బిర్రుకొద్ది మాట్లాడిండు.

“అనెద్దోలె అనికి కాపురం బాగనే ఉన్నదేమురో! కర్నాగంబడా? బంగారి తునకసాంటి ఎకురం పొలం - అజ్రతునక రెండెకురాల పెరడు పెయిల నెత్తురున్నది. పిల్లా జెల్లా ఒక్కడే పోరడు - గజ్జెల గుర్రమొలె పెండ్లాం - ఇగేం కర్పు” యాదగిరి మనుసుల -

“నువ్వియ్యవని కాదుర ఓదెలు, మల్ల గింతేసినవని అంటవని ముందుగాల్నే సెప్పిండు. ఓయ్! ఎంకర్రాజం ఓదెలు పైసలేడబోతయి లంగా దొంగా! సరెసరె కానియ్యి...” యాదగిరి మీదికి మేరువానుగ అన్నడు.

ఓదెలు బొచ్చెగిరి వడంగ కిసకిస నవ్విండు.

“ఓదెలూ నీ నజరు మా దండిదిరా! యాడగొన్నవో గని అవ్వల్లర్ల కోడెను గొన్నవ్. ఎంతబెట్టినవరా! లంజకొడుకుల ఎడ్ల కొనుక్కరమ్మని పైసలిత్తే తాకుడుగాల్లయి, గుడ్డెలుగు పంతయి తెత్తరు. నాకేమో ఎడ్ల మర్కం ఎరుకలేకపాయె.”

ఓదెలు మొఖం కరెంటు బుగ్గోలె ఎల్లింది.

“బుగ్గారంల దెచ్చిన. ఎనిమిది నూర్లు....అడ్లమ్మి కొనుక్కచ్చిన - ఇయ్యేడు కొత్త మిగుల కుంటయ్యంది. కర్పులు, గంబల్లు ఎట్లెల్లుతయో?”

“నీ తల్లి పోతేపోయినయ్. ఎనిమిది నూర్లు! ఎద్దంటె ఎద్దుగాదు....”

“ఓనీ బాంచెన్...పగ్గం నుచ్చు కొడై పదామడబడ్డది. కాలు సప్పుడైతే పసిగడ్డది. తోకమట్ట ముట్టుకుంటె సచ్చె. దీనికందులు గాల....”

“ఎమనుకోనంటె ఇంకో నూరెక్కు విత్త, నాకియ్యరాదుర-”

“అన్న కన్ను పడనే పడ్డది. లంజకొడుక్కు” మనుసుల ఓదెలు.

“మారె ఒంటి నాగలిగాన్ని కాలాడిచ్చి పోయేటియైతేనే పనెత్తది....” తల రుమాల పైకం దీసిచ్చి రశీదు తీసుకొని ఓదెలు ఎల్లిపోయిండు.

యాపపుల్లతోటి పండ్లు తోముకుంట “ఊఁ.....ఊఁ” అంటండు యాదగిరి. మాదుగులు తొలిసినుకు మామూల్ల గురించి సిన్నయ్య, పెద్దయ్యకు (తెలంగాణ పల్లెల్లో వర్షాకాలపు దేవుళ్ళు) యాటలు కొయ్యటం గురించి సెప్పుకత్తండ్రు.

యాదగిరి మీద పిరికెడు మన్నచ్చి పడ్డది. తుపుక్కునూంచి సూసెల్లటాల్లకు ఎదురుంగ పోరడు భయపడుకుంట కనిపిచ్చిండు....యాదగిరి ఎనక ఇంకో పోరడు వక్కడ వక్కడ నవ్వుతుండు.

“కండ్లు గన్నడలేవ్ పోరడా! ఎవని కొడుకువురా?” యాదగిరి.

“సుద్దపెల్లి ఓదన్న కొడుకు బాంచెన్” మాదిగి పీరడు చెప్పిండు.

యాదగిరి పిలగాన్ని గుచ్చి గుచ్చి సూసిండు. కర్రెగ షాగె ముదిరి, సెక్కిన సండ్రకట్టె తీర్గున్నడు. పోరడు....ఎందుకనో పెదవులు పూసున్నయి తెల్లగ. కడుపు నీల్ల కాగోలె పెరుగుతన్నది. కండ్లు తప్పకండ్లు. కాల్లు సన్నబడి పుల్లల తీర్గున్నయ్.

“పోరడేందిరో గట్టున్నడు?” యాదగిరి.

“బువ్వలేకనా బాంచెన్! ఒక్కడే కొడుకాయె - పోరని కగ్గిదల్ల ముద్దలకు ముద్దలు మన్నుదింటడు” పీరడు.

“మారే మన్ను దింటె గట్టుంటారా- మా పాలేరోడు ఎడ్డోడు గట్టనే తింటడు. అన్ని సూడుపో, కార్పబడితె అమురక పోవాలె.”

“సెత్త తీరు బాంచెన్.”

“గట్టను...సూడవోతె ఈనికి సేతాల్లం (చేతబడి మంత్రం) తాకినట్టున్నది.”

“ఓదన్న కెవలు పగున్నరు బాంచెన్...?”

“పగే ఉండన్నారా పిస్సాడా! ఇయ్యల రేపు కూసంత పచ్చంగుండెసాలు. ఆని పాలోల్లు మోరుదోపోల్లు....అందట్ల సెందురుగానికి ఇంతపెట్టుడు - తింపుడత్తది.... గిషారదు గుటుక్కు మంటె ఓదిగాని భూమి ఆళ్ళకయితదని నక్కెత్తులు....” యాదగిరికి కలుమతోక కోడె ఇంకా కండ్లల్ల కన్నడుతున్నది.

“కావచ్చు కాలం మంచిగలేదు...” మాదుగులంతా....

ఆ మాట మాదిగి నక్కపోశడు ఓదెలు సెవులేసిండు!

“ఔనే గీడేమొ అంటడూ...” పెండ్లాంతోటి ఇసారం చేసిండు ఓదెలు...

“అన్నోని కల్ల ఉరుకులాడైట్ల? పనాబట్టా? తీరింది మాదిగోడ ఊరుదాటియ్య మని నాగలాపి తీరుపాటంగ ముచ్చెట బెడ్తున్నవ ఆవల అందరి నాట్లయిపోతే...” ఫాలంల బురద తీసి శంకరమ్మ ఒడ్డుకు కోపంగా మెత్తింది....

ఆ మాట అంతటితోటే పోయింది...

కలుమతోక కోడెను యాదగిరి రోమరోమం రోజు సూత్తనే ఉన్నడు.

ఓరోజు యాదగిరి పెరడి కాన్నుంచి రాంగ ఓదెలు బాయికాడ ఎండిపోయిన మామిడి చెట్టు కన్పించింది.

“ఆనకాలం సిగురాకులు బెట్టన్నా....ఎండిపోయిందేంది?” యాదగిరి పక్కకున్న కారోబారుకు చెప్పి తను పత్తాయించిండు.

“ఏడె (చెదలు) రోగం తాకి ఎండిపోయిందాంలె” కారోబారు.

యాదగిరి అదే కాలమ్మీద ఓదెలు ఇంటిముంగటి కచ్చి పిలిచిండు. ఓదెలు ఈతల కచ్చిండు.

“ఓదిగ జెర కానుక తిరుగు...సెవున బెడ్తలేవ్...బాయికాడి మామిడి సెట్టును సూసినావా! ఎట్లెండిపోయిందో? ఎవడో సెట్టుకు సేతాల్లం సేసిండు. ఇన్నావురా! మీ సెందురుగాడు తుక్కు మంత్రాలు నేర్పిండట....నీ కొడుకును సూసినవా?” యాదగిరి అంటిచ్చి సల్లగ ఎల్లిపోయిండు.

గ మాట శంకరమ్మ కూడ విన్నది.

ఔ ఎల్లక్కంటె మల్లక్క వాడమీది అమ్మలక్కల అరుసుకున్నది.

“కావచ్చంటే....”

“కావచ్చు....”

ఓదెలు మాపటేలకు కొడుకుని దీసుకొని మంత్రగాన్నడుగ బోయిండు.

మంత్రకాడు అంజనమేసి పిట పిట సదివి “మనిషి కొడ పానున్నది” అన్నడు.

ఎంత్రాలు (చెట్టు వేర్లను దారాలు చుట్టినవి) తంత్రాలు గట్టి ఇరువై రూపాయలు, కోడిపుంజు, సేరుసారా పట్టిచ్చిండు.

పిల్లగాని రోగం కుదరలే - మామిడి సెట్టుకు ఆకులు రాలే...

ఓదెలు ఎర్రలేసినోని తీర్గ మంత్రకాల్ల సుట్టు దిరిగిండు. వాడు దండోడంటె వానికన్న మాదండోడు ఇంకొకడు...

అప్పటికి ఇన్నారు రూపాలు, గూట్లై కోళ్లు ఒడిసినయ్. ఇంట్లయి నూరు బోంగ నూరు సేబదులు దెచ్చిండు.

ఉండుండి పోరడు బొగ్గోలె ఏర్గబట్టిండు. ఓదెలుకు సెముటలమీద సెముటలచ్చినయ్. వాడ శివసత్తిని (దేవుడు పూనకం మనిషి) తూలిచ్చిండు.

“నరుని కొడి (మనిషి చూపు) తాకింది బిడ్డా! కానక తిరుగుతన్నవ్. నా తండ్రి రాయేశునికి (రాజేశ్వరుడు) సావదీసి లింగం మీన రూపాయిబెట్టి-కోడెసల్లగుంటె కొల్లాగె (కోడె)ను కట్టేపిత్తనని మొక్కు, ఏగిరంగ ఎమలాడకు (వేములవాడ, రాజేశ్వరుడి గుడిగల ప్రదేశము) బొయిరా...” శివసత్తి చెప్పింది.

సేతుల పైసలులేక ఆడికీడికి దిరుగంగ యాదగిరి పిలిసి అయిదు రూపాల అడ్డి రాయించుకుని ఇన్నూరిచ్చిండు. అయిబట్టుకొని పిలగాన్ని, పెండ్లాన్ని ఎంటబెట్టుకొని ఎములాడ తీర్గం బోయచ్చిండు.

మంది మాటలు బట్టుకొని మారుమనువు బోతే మల్లచ్చెటాల్లకు ఇల్లు గాలినట్టయింది.

కోతకచ్చిన వరి పొలాన్ని ఎవలో నలుసుక పోయిండ్లు....మిగిలిన వరి పొలాన్ని గొడ్లు తిన్నయ్....

“సుసినవా! ఏమయ్యిందో?” యాదగిరి ఎగేసిండు.

* * *

తీర్గం బొయ్యచ్చినంక పోరడు తెట్టెగిల బడ్డడు.

మంచాల్నుంచి లేవడు-బర్రున పిత్తెరుగడు, పక్కున నవ్వెరుగడు. మంచం మీన్నుంచి చేతులేలాడేసి మంచంకింది మట్టిగోడను గిచ్చుక తింటడు.

పిలగానికి మంచిగ లేదని తెలిసి ఓదెలు అత్తమామలు వాకిట్లనుంచే ఏడ్చు కుంట చ్చిండు...

బిడ్డ శంకరమ్మ వాకిట్ల కెదురుబోయి షేతాల్లం తాకిందని చెప్పింది.

ముసులోడు, ముసల్లి ఇల్లెత్తెగిరి “ఎక్కన్నో దూదెకుల మంత్రగాడున్నడని” వేగిరిపెట్టిండు.

దూదెకుల మంత్రగాడు ఓదెలు దుమ్మేకిండు. రాంగపోంగ మళ్ళో ఇన్నూరు అప్పయ్యిండు. అన్నిటికి యాదగిరి దేవునోలె ఆదుకున్నడు.

దూదెకులోడు మంత్రాలు సదివి యంత్రం గట్టి “ఇంకొకటి మిగిలున్నదన్నడు”... గదేమిటో చెప్పలేదు...

ఇంటి కొచ్చేటాల్లకు కడుపుల లేగసచ్చి తొలిసూలు ఆవు సచ్చింది.

బర్రెపెయ్య సండ్లకు జెలుగబట్టి ఎప్పుడో ఊసిపోయింది. మాపటించి బర్రెపాలు పిండిన శంకరమ్మకు పాలల్ల నెత్తురు ముద్దులు కన్పించినయ్. శంకరమ్మ భీరిపోయింది.

ఓదెలు దూదెకులోని దగ్గరికి బోయిండు.

“నేను చెప్పలేదా? మాదెర్చోదు దేవతోటున్నది. పెద్దావెర (దేవత-తెలంగాణాలో చాలా పెద్ద దేవత)-దాన్ని నిలుపుకో” అన్నాడు దూదెకులోడు.

పెద్దావెర గొల్పి నిల్పేటోడు డుబ్బులోడు. వాడు ఇన్నూటయాభై కర్చు చెప్పిండు.

కొలుపునాడు కొట్లాటబడ్డది.

“ఇంటావంటా లేని దేవరను తెచ్చి నిల్పుతున్నవ్. అది మంచిదేవతగాడు. సూసిందంటే పట్టుకుంటది. మా ఎంట సుత బడ్డది.” ఓదెలు వదినె కములమ్మ (సెంద్రయ్య పెండ్లాం) ఝయ్యిన లేసింది.

ఈతలికొచ్చిన శంకరమ్మ కడుపుల సొద ఎల్లబోసింది....మాటలు ముదిరిపోయి - కోపాలేమొ పెరిగిపోయి - సికలకాడి కొచ్చింది వ్యవహారం -సికల్ సికల్ కొట్లాడి జుట్ల కొచ్చింది.

సెంద్రయ్య మొదటినుంచి ఖరాఖండి మనిషి. ఉచ్చిలితనమెక్కువ. మాటంటే బడితె తీత్తుడు...ఓసారి యాదగిరి “బంచత్” అంటే ఓట్లప్పుడు ఆసకూసక (ఆగక) దవుడ పొంటేసిండు....ఎక్కు తక్కువంటే బొండిగే పిసికేసే రకమని యాదగిరి తప్పుక పోయిండు.

ఆఖర్న కొట్లాటల తేలిందేమంటే ఓదెలు సిరసు పగిలింది.

పంచాతు సర్పంచ్ యాదగిరి ముంగటికే వచ్చింది.

యాదగిరి సెంద్రయ్య మీది పాతపగ చొప్పున కిందామీదా తిప్పి సెంద్రయ్యకి వేయి రూపాల దండుగేసిండు.

“ఒక్క తండ్రికి బుట్టినోల్లం. తన్నుకుంటమ్ కూడుంటమ్-నున్నెవనివి మజ్జెల?” సెంద్రయ్య అన్నాడు.

“నువ్వు నా అయ్యకే పుట్టలేదుపో!” అన్నడు ఓదెలు.

“కొట్లాట ఈడ పైసలయ్యెటట్టులేదు. పోలీసు తానాకు పట్టియ్యకుంటె కల్నేటట్టులేద”ని యాదగిరి పెద్ద మనుషుల లేపుకపోయిండు.

సవారు బండి గట్టిచ్చుకొని నెత్తురు బట్టల ఓదెలును పోలీసు స్టేషన్ కు తీసుక పోయిండు.

పోలీస్ స్టేషన్ల మోరీలుసాబుతప్ప (హెడ్ కానిస్టేబుల్) అమీనుసాబు (ఎస్ఐ) డ్యూటీ మీన లేడు. మోరీలుసాబుకు బిడ్డ పెండ్లికి కట్నం యియ్యంగ సిల్లరమల్లర పెట్టుబోతలు తట్టుబడ్డయ్.

“ఏం పరువలేదు ఖతల్ చేయచ్చిండని రాయి” అన్నడు యాదగిరి.

“అట్ మట్ టు మర్డర్... అర్థమయ్యింది. దాని కర్పు దానికున్నది. కత్తోగిత్తో దొరికినట్టుగ రాయాలె. కర్పు ఎరికేగద...” మోరీలు.

యాదగిరి జేబుల సెయ్యిబెట్టి రెండు పెద్ద నోట్లు (వంద నోట్లు) తీసిచ్చిండు.

కేసు అధాలతుల కొచ్చింది.

మున్నోసాబుకు మరేదన్న గిడ్డదిగని అన్నదమ్ముల కొట్లాటంటె అగ్గిలబడ్డడు. ఎందుకంటె మున్నోసాబు సిన్నతమ్మున్ని సాది సవరిచ్చి డాక్టరు సేత్తే - వాడు మామిడి పండసాంటి పిల్లలు గిల్లలు లేని మున్నోసాబు పెండ్లాన్ని దేశంకానిదేశం లేపుకు పోయిండు.

చెప్పొచ్చేదేమంటే కేసు చాలా రోజులు నడిచింది....వకీల్లు అందినకాడికి కొరుక్కున్నారుఅఖరుకు సెంద్రయ్యకు మూడేండ్లు ఖైదు పడ్డది.

కేసయితె తెగిందని ఓదెలు - ఓదెలమల్లన్న (దేవుడు)కు తలార తానం జేసి బెల్లం బంచిపెడితే ఆనాటి సాయంత్రానికే పోరడు కిందామీదా చేసిండు.

యాదగిరి పిలువకుంటనే ఓదెలు ఇంటికొచ్చిండు. చెప్పకుంట సుంకరోన్ని దోలి పంబాలోన్ని (ఊరి ఉమ్మడి మంత్రగాడు) పిలిపిచ్చిండు.

పంబాలోడు ఎత్తిపోసి (మంత్రాల తతంగాలు) దించిపోసి యాట గావాలన్నడు.

యాటను దెచ్చినంక “నా సాతగాడు నాకంటె దండోడు పెట్టిండు”న్నడు....

యాదగిరి పంబాలోన్ని ఓరకు బిలిసి నూటికి మాట్లాడి -

“కర్చుకచ్చినవుడు ఎనక ముందాడితె కలుత్తదా! ఇన్నూటికి మాట్లాడినరా ఓదిగా...” అన్నాడు.

“నిండ మునిగినంక సలేంది బాంచెన్. కానియ్యండి” ఓదెలు.

“మీ మేలు జన్మల మరిసిపోము పటేలా! దేవునోలె సాయపడ్తన్నవ్...”

శంకరమ్మ యాదగిరి కాళ్ళు మొక్కింది.

“నాదేమున్నదే పిన్నదాన....” యాదగిరి లోపట లోపట నవ్వుకున్నడు. పందిరి కింద కలుమతోక కోడె పెయిమీద ఈగలు వాల్తంటే ఉలుకులికి పడ్డంది.

యాదగిరి కండ్లకింది నుంచి కోడెను సూసిండు.

పోరడు బాకున్న కాడికి కర్చులు బెట్టిచ్చుకొని సెల్లిపోయిండు.

ఏడ్చేడ్చి ఎనుకకు మర్రి సూసుకుంటె తేలింది మూడు వేల అసలు, రెండు వేల వడ్డి కలిపి అయిదు వేల అప్పు.

“బిడ్డా! ఓదెలు కాదిదాలు ఒక్కటి సేసుకోని తిరగ రాయించుకో కట్టాలు ఎవలకైన అత్తయ్...” యాదగిరి.

ఏడాది గడిచిపోయింది. ఆయేడు వానలు పల్లేదు.

“ఉండనియ్ బిడ్డా! ఏడికి బోతయ్...” యాదగిరి.

“ఎట్లయిన సర్పంజి దేవునసాంటోడు” ఓదెలు పెండ్లాంతో నన్నడు.

ఓనాడు యాదగిరి దగ్గర్నుంచి పిలుపచ్చింది.

ఓదెలు పోయేటాల్లకు యాదగిరి ఇంటికాడ లేడు...

యాదగిరి పెండ్లాం సావిత్రమ్మ ఓదెలుకు సుట్టలకు పోవాకుబెట్టి కూకుండబెట్టి - అసలు సంగతి ఏపముద్దకు బెల్లమతికిచ్చినట్టు చెప్పింది.

“ఇగో ఓదన్నా, మా పెద్దెద్దు ఎనుక కచ్చింది. అయిదు నాగండ్లు నడువంగనే అందుతలేదు. ఇంకో నాగలి అందట్ల బందయితె సెయ్యిరిగినట్టే...అయినయితె కాలుకు బట్టకట్టకుంట కాలుగాలిన పిల్లలె తిరుగుతండు. పనుల దెవుసం కానిమోపు (కాడిమోపు పనులరోజులు) గిప్పుడు ఎవలు ఎడ్లమ్మతరు? అమ్మినా పెద్దెద్దుమీన ఎల్లె ఎద్దు గి సుట్టుపక్కల లేదు....మీ పటేల్ కాల్లసెప్పదియ్యకుంట కట్టిన కచ్చుల మిడువకుంట ఊళ్లపొంట దిర్గుతండు...” ఏందో యాదికొచ్చి ఇంట్లకు బోయి ఉప్పుడు పిండి దెచ్చి పెట్టింది. తిన్నంక కట్టసుఖాలడిగింది.

“మా పెదపాలేరు ముత్తడంటడు నీ కలుమతోక కోడె మా ఎద్దు మీద ఎల్లదట - గాడన్న మోలె మీ పటేల్ అంతెత్తు ఎగిరిండు.”

“అడె సెక్కర్ల బడుంటె-అన్నె ఎద్దు నడుగుతవా” అని, ‘అదిగాదని’వాడన్నడు. “మనెద్దును ఓదన్నకిత్తాం. ఓదన్న పనెల్లది. ముల్లుదీసినట్టుగుంటది.” ‘నా పానంబోతె అడుగనన్నడు’ పటేలు. నేను గునాయించుకున్న, ఓదన్న పరాయెడా? ఏదీ పిలిసడుగుత. ఎవల కట్టమైన ఒకటేనని అయినె కెరుక లేకుంట పిలిపిచ్చిన.” - సావిత్రమ్మ చెప్పవల్సినవి చెప్పి ఇంట్లకు బోయింది.

ఓదెలు అటు సావిత్రమ్మ మాట తీసేయలేక ఇటు కడుపు సుమ్మర్లు సుట్టుకపోంగ లేచిపోయిండు.

శంకరమ్మ కూడండక కుమ్మండక కలుమతోక కోడెను చూచుకుంటనే కూకున్నది.

తెల్లారి యాదగిరి పెదపాలేరు ముత్తడచ్చి “కోడలచ్చినేల్ల గొడ్లచ్చినేల్ల మంచిదిగావాలె” అన్నడు.

“నిచ్చమే” అనిపించింది శంకరమ్మకు, ముత్తయ్య ఎల్లిపోయిండు.

మాపటించి ఓదెలు ఎద్దును తీస్కచ్చి యాదగిరి దొడ్లె కట్టేసి ఎనుక కచ్చిన పయ్యెద్దును పట్టుకపోయిండు.

యాదగిరికి ఆ రాత్రి నిదురబట్టక కలుమతోక కోడెను గట్టుకొని సడ్లకు నింటికి సవారిబోయిండు. ముల్లానకుంట బోయిన దాన్ని ఉత్తుత్తగనే పొడిసిండు.

సావిత్రమ్మ మరల ఓదెలును పిలిపిచ్చి ఈసారి నాలుగు గారెలిచ్చింది.

“తెచ్చింది ఎనిమిది నూర్లకు. ఏడాదినర్లం సేసుకున్నవ్ - అయినెకెర్కలేకుంట నీ ఎద్దుకు ఏడునూర్లు సూసుకో - అయిదు నూర్లు మా ఎద్దుకు సూసుకుంటం”...అని చెప్పి ఇన్నూరు ఓదెలు చేతికిచ్చి కారోబారును పిలిపిచ్చి కాయదం రాపిచ్చి ఓదెలుతోని దస్కతు బెట్టిచ్చింది. ఏదో పంచాతుకని వచ్చిన నలుగురితోని సాక్షి సంతకాలు కూడ తీసుకున్నది.

ఓదెలు ఇన్నూరు రూపాయల తోటి అయిటి (వర్షాకాలపు) కర్చు ఎల్లదీసు కున్నడు.

అయేడు వానలైతే కురిసినయ్ గని, ఇరాము లేకుంట కుర్చినయ్. పెచ్చెరువు సవుల్ల మీనికి నీల్లు తన్నింది. సెరువు ముంగటి ఆఖరు పొలం ఓదెలుదే - ఎకురం నాబేసిన పొలం మునిగిపోయింది....మురిగిపోయింది....

మక్క పెరడేసిండు గని - యాదగిరి పయ్యెడ్లు మోటగడితె అడుగు తర్రబెట్టది. కిందమీదబడి ఎల్లదీతే రోజూ నాలుగు కాలువలు పారింది లేదు. ఎకురం పెరడి ఎండేపోయింది.

కర్చులు గంబల్లు పొంగా పొల్లు బుసి పొంగా మిగతా ఎకురం పెరట్లయి ఇంటికచ్చిన ఇత్తులు యాదగిరి అడుగకముందే వడ్డి గట్టిండు. అట్లా రెండెండ్లు తిరిగి పోయేటాల్లకు - చేసిన చేత - కొల్చిన ఇత్తీదునం పొంగ పదివేల రూపాయలు - పుట్టెడు వడ్లు, పుట్టెడు జొండ్లు ఓదెలు యాదగిరికి అప్పుదేలిండు.

* * *

అదేయేడు యాదగిరికి సర్పంచ్ ఎలక్షన్లు, బిడ్డపెండ్లి, కొడుకు డాక్టరు చదువు కల్పొచ్చినయ్.

“మొసెల్ల కుంటయ్యింది....” ఓదెలు ముంగట యాదగిరి పాటికి పదిసార్లన్నడు.

సావిత్రమ్మ పిలిచి బర్రున ముక్కుసీది కట్టం సెప్పుకున్నది.

ఆడికి ఉపసర్పంచ్ రత్తయ్య ఓదెలుకు చూచాయగ చెప్పిండు.

“సుద్దపెల్లోల్ల అంశం లంగదిగాదు దొంగదిగాదు - ఆవల బిచ్చమెత్తుకున్నా ఇయ్యేడు అప్పు గట్టేత్తనన్నడు” ఓదెలు పెండ్లాంతోటి.

“గుర్రం కడుపుల గుడ్డయి పోయింది బతుకు - తిన్నదిగాదు కుడిసిందిగాదు” శంకరమ్మ నెత్తినోరు కొట్టుకున్నది.

* * *

“నాకే ముచ్చగూడింది (పాడుకాలం) నిన్నెందుకు తిప్పలు బెట్టాలె - పొలమమ్ముత - పెరడమ్ముత - నాబందుకు నువ్వే ఉన్నవ్...” ఓదెలు నలుగురి ముంగట యాదగిరితో నన్నడు.

యాదగిరి నొసలు కొట్టుకొని “భూదేవర తల్లసాంటిది. దాన్నమ్ముతావురా?” అని నాలిక కొరుక్కొని ఓదెలును తిట్టిండు.

పెద్ద మనుషులు అప్పటికే ఓదెలు భూమికి ధరలు గట్టిండ్లు. రాతకోతలయి పోయినంక యాదగిరి ఓదెలుకు వెయ్యి రూపాయలు ఇయ్యదేలిండు.

అప్పటికప్పుడే పైకం చేతుల బెట్టిండు యాదగిరి.

* * *

పాత పగలు మర్సిపోయి కడుపుల పేగుకదలి నెత్తురు ఎదురుతిరిగి ఓదెలు జేలుకు అన్నను చూడబోయిండు.

సెంద్రయ్య తమ్మునిమీద అంతెత్తిగిరి...

“కానక సేతులు గాల్సుకున్నవ్...తప్పుక తిరుగురా తమ్ముడా అంటే నామీన్నే ఉరుకులాడినవ్...ఖరాఖండిగ మాట్లాడై కట్టుబోతంటివి. మన్నుదిని పొరడుంటే - రోగం తాకి మామిడిసెట్టు సత్తై - నామీనేడిసిన్వ-యాదగిరిగాడు తాలుత్తాంటే (ఎక్కిస్తుంటే) తాడెత్తిగిరినవ్...ఎక్కిచ్చి సేతులు దప్పించిండు. ఎలుకల బడ్డవ్-లంజకొడుకు నొయ్యకుంట నొయ్యకుంట అయింతోడిచ్చుకున్నడు. ఎంతపని జేసినవరా!”

“నాదే తప్పుగని - గయినెనంటేమున్నది?”

“కొత్త దొరలురా! కొట్టరు తిట్టరు. బెల్లం మాటలు పావురంగ మాట్లాడ్తరు. సాపకింది నీల్లతీర్గ సల్లంగ నెత్తిమీనికి పాకి గప్పుడు నెత్తిమీన కాలేసి పాతాళానికి తొక్కుతరు. గదేమాయ-గమాయల పడనొన్ని కట్టుబోతని ఇగో ఇనుప సలాకలెనుకకు పంపిత్తరు...జనం తొక్కేది ఏర్పడక - ఊబిల దిగబడిపోయి ఊపిరాడక సత్తరు. భూంపుండు ఎదురంగ కన్పిత్తెగదా తప్పుక తిరుగటాన్కి..”

ఓదెలుకు అర్థమై కానట్టే ఉన్నది. ఈసారిచ్చుకుంట ఇంటికత్తై గంతే దోసింది.

...సెరువుల నీల్లు సెరువెనుక బడ్డయి. ఎడ్లసాంట్లోల్లం - సర్పంజి లమ్మికొడుకు పుచ్చిన కుక్కోలె భుజం మీన బుర్ర పంచేసుకచ్చి పూరగ ఊరు కబ్బ సేసుకొని ఊడల మర్రయి పోయిండు....

శంకరమ్మ “గింత వరదనుక సమయ్ సేసుకోలె” అని పిటపిట సదివి పండ్లు గొరికింది.

శంకరమ్మకు అమ్మంగా కండ్లపొంట నీల్లు దీసుకుంట....

బోయిన కలుమతోక కోడె - మొగడూ ఒక్కటే ననిపించింది.

(ఆంధ్రజ్యోతివారపత్రిక దీపావళి ప్రత్యేక సంచిక 1978)

*